

"Gıdada fiyat artışını önlemek için verimlilik ve üretim şart"

Ankara Ticaret Borsası Başkanı Faik Yavuz, tarım sektörünün tamamında yeni modele ve üretim planlamasına ihtiyaç olduğunu söylüyor. Yavuz'a göre, istenirse bitkisel ve hayvansal üretimde kısa sürede üretim deseni değiştirilebilir.

HÜSEYİN GÖKÇE/ANKARA

Enflasyon sepeti içindeki payı yüzde 25.94 olan gıdada, yıllık fiyat artışı yüzde 30'a yaklaşırken, fiyat artışını kontrol altına almanın yolu, talebi karşılayabilecek miktarda üretimden geçiyor. TOBB Yönetim Kurulu Üyesi ve Ankara Ticaret Borsası (ATB) Başkanı Faik Yavuz, buzağı ölümünün önlenmesi, bitkisel üretimde verimliliğinin artırılması ve tarımsal destekleme modelindeki değişikliklerle, önemli ölçüde artışın önüne geçilebileceğini savunuyor.

Yavuz, tartışmalı et fiyatları konusunda besicilerin suçu olmadığını belirtirken, yemdeki maliyet artışının et fiyatına yansıtılmadığını kaydetti. Sektörde profesyonel işletmeler dahil besicilerin son üç yıldır zarar ettiğini belirten Yavuz, bu noktada Et ve Süt Kurumu'nun fiyatı regüle etmek yerine ithalata uğraştığını bildirdi. Yavuz, tarımsal desteklemenin tamamının kaldırılarak, buraya harcanan paranın her yıl bir üründe altyapıyı değiştirmek üzere kullanılmasını önerdi.

Ankara Sohbetlerine konuk olan Faik Yavuz Ankara Temsilcimiz Maruf Buzcuğil'in sorularını cevaplandırdı.

● Sektörün içinden birisi olarak özellikle son birkaç yıldır et fiyatlarında yaşanan artışta neye bağlıyorsunuz?

Hayvancılıkta, genel anlamda, son iki sene yem kaynaklı ciddi bir maliyet artışı var. Aslında et fiyatı aynı oranda artmadı. Bir de perakende satışlarda özel bir durum var. Genellikle bonfile, pirzola gibi hayvanda az bulunan ve fiyatı yüksek olan etler haberlere konu oluyor ve 110-120 lira civarında fiyatlar telaffuz ediliyor.

Geriye dönük 1 yıl içinde yem fiyatı yüzde 63 civarında arttı ve üstelik buna son yapılan zam dahil değil. Etin maliyetinin yüzde 55-65'ini yemin oluşturduğunu göz önünde bulundurarak, et fiyatındaki artışın da yem fiyatındaki artışa yakın olması gerekir. Üretici, eskiden mera alanlarında hayvanlarını yayardı. Hayvan belirli kiloya gelince besiciye satardı.

● MERA ALANI 50 YILDA 3'TE 1'E DÜŞTÜ

● Şimdi niye yapmıyorlar?

Ne yazık ki son zamanlarda mera alanları fazla kalmadı, hem de meralar kapandı. Terör dolayısıyla kapandı, köy muhtarları kapattı. Boş duran yaylada hayvan otlamak isteyenler var ama köylü vermiyor. Eskiden köylerde sürüler varken verilmemesini anlıyorum ama şimdi köylerde hayvan da kalmadı aslında. Bırak başkası

"Hollanda gibi olmazsak tarımımızı tamamen bitiririz"

Biz tohumda Islahçı Hakları Kanunu çıkardıktan sonra ileri bir noktaya geldik. Hollanda, denizi doldurup, Polonya'dan toprak ithal edip patates tohumu yetiştirdi. Bize niye geliyorsunuz dediğimde, ülkemizde Islahçı Hakları Kanunu yok dedi. Ben bir tohum için 15 yıl çalışıyorum dedi. Takip eden yıl Islahçı Hakları Kanunu çıktı ve Antalya'ya o yıl 47 yabancı sermayeli şirket kuruldu. Dünya ile yarışacaksın bunun altyapısını oluşturmamız gerekiyor. Hollanda terminal ülke konumunda. Hem üretim hem satıyor. Hollanda gibi olamazsak, tarımımızı da tamamen bitiririz. Mesele sadece kendinin için değil, dünyaya üretim yapabilmektir. Irak, İran, BAE, Mısır gibi ülkelere yönelik üretim yapmayacaksam, niye bu kadar uğraşıyorum. Çin'e Hindistan'a büyük ihracat yapan ülke olmak zorundayız.

kullansın niye izin vermiyorsun? Bakın 1960'lı yıllarda 43 milyon hektar olan mera alanı bugün 12 milyon hektara kadar düşmüş. Böyle olunca da insanlar daha yüksek maliyetli yeme ağırlık vermek durumunda kaldılar.

Türkiye, nehir ve yeraltı su kaynaklarını projelerle daha iyi değerlendirebilir duruma getirerek, meraları ıslah ederse Güney Amerika, ABD, Kanada'da olduğu gibi çok az yem ile 400-500 kg et alınabilecek seviyeye gelebiliriz. Başka bir ifade ile et üretiminin maliyetini rahatlıkla yüzde 35 azaltabiliriz.

"Yıllık 700 bin buzağı ölümünü önlersek ithalata gerek kalmaz"

Ham materyal ithal ediliyor hayvancılıkta. Biz hep ölen buzağı sayısını 450 bin biliyorduk. Sayın Bakan Eşref Fakıbaba, bakanlık yaptığı dönemde yıllık 750 bin buzağının öldüğünü söylüyordu. Bunun otomatikman yüzde 50'si erkektir, demek ki yıllık 400 bin besilik buzağımız gidiyor. Zaten ithal ettiğimiz hayvan sayısı da bu kadar. Sağlık sorununu çözecek besilik hayvan ithalatına gerek kalmaz. Gençleri köyde tutabilmemiz lazım.

Gençleri sosyal donatı alanlarından mahrum bırakıyoruz kırsalda. İnternet ve TV'de kent yaşamını görüyor. Yurt dışında öbek öbek işletmeler var ama bunların ortasında her türlü sosyal donatısı olan, bilardo, müzik, eğlence, spor olan kasaba gibi yerler var. İnsanlar gün boyu hayvanlara bakıp akşam duş alıp eğlenmeye gittiklerini söylüyor. Oysa bizde kırsal alanda yaşayan gençlere kız vermiyorlar.

Desteklemede radikal öneri:

"Her yıl sadece bir ürüne destek verilebilir"

Tarım sektörüne her yıl ciddi miktarda destek veriliyor ama bu destekler kişi başına bölündüğünde çok da rasyonel olmuyor. Benim önerim tüm destekleme ödemeleri kaldırılarak, buraya ayrılan bütçe ile her yıl bir ürün belirlenip o ürünün üretim altyapısının tamamen değiştirilmesidir. Örneğin hayvancılığın verimli olarak yapılabileceği bölgeler tespit edilip, optimum işletme büyüklüğü de belirlenerek, 20 yıl vade ile hayvan dağıtımı yapılabilir. Üstelik bunun geri ödemesi de her yıl yeni doğan hayvanlardan birer tane alınarak gerçekleştirilebilir. Yani bir yıl büyükbaş, bir yıl küçükbaş, takip eden yıl fındık gibi temel ürünlerin altyapısını tamamen değiştirecek ölçüde destek verilmelidir.

● Peki çiftçiler ve yetiştiricilerin kârlılık durumları nasıl değişiyor?

1 kg etin sofraya gelebilmesi için en az 20 ay lazım, ana karnında doğum hariç. Hayvan bu zaman diliminde sürekli yiyor, yani tüketiyor. Ancak bu unsurları dikkate almadan, sadece eleştiriyoruz. Aslında son üç yıldır, profesyonel işletmeler dahil besici sürekli zarar ediyor. Hem de büyük zarar ediyor. Kapanma dönemi dahil olmak üzere talepte düşüş var ve sektör yüzde 50 kapasite ile çalışıyor. Bir kere yıllık 40 milyon turist önemli miktarda tüketim yapıyordu. Şimdi bunu yapamıyorlar. Aslında talebin düştüğü dönemde, maliyetler yüksek olmasına rağmen et fiyatı düştü. Yani fiyatlar regüle edilemedi. Et ve Süt Kurumu'nun (ESK) fiyatı regüle etmesi için piyasaya girmesini önerdik. Oysa ESK başka kuldarda ve ithalata uğraşılıyor. Yani regülasyon görevini fazla görmüyor.

Başka mesleklerden gelip de sektöre yatırım yapanların tamamına yakını zarar edip işi bıraktı. Ülkemizde IPARD destekleri yanlış veriliyor. Destek almış birçok projenin tesisleri boş ve satılık durumda olmasına rağmen, halen yeni

Teknolojiyi iyi kullanırsak tarımda verimliliği artırabiliriz

● İşin ihracat boyutu da var, yani Türkiye'nin ihracat potansiyelini de gerektiği gibi değerlendiremediğini görüyoruz.

Tarım tamamen stratejik bir sektör ve önümüzdeki dönemde önemi daha da artacak. İnsanlar yiyecek ve içecek başka yolu yok. Dünya nüfusu her gün artıyor. Ona karşılık, topraklarımız hem erozyon ile hem betonlaşarak yok oluyor. Çin gibi, Hindistan gibi daha önce gelir seviyesi düşük olan ülkelere, 300 milyon kişi sınıfı atladı ve özel talepleri var. Gelirleri yükseldi. Bunların ihtiyacını kim karşılayacak? Çin artık 1 senelik stoklar yapıyor, ancak biz ithal etmezsek ürün bulmakta güçlük çekeriz. Dünyanın fazla üretimini Çin ve Hindistan çekiyor. Biz aslında üretim bunlara vermeyiz gerekirken, hububatta kendi ihtiyacımızı zor karşılar duruma geldik. Bir kısmı ihracatla olmak üzere biz ithalat yapmak zorundayız.

ABD, Kanada, Fransa, Almanya gibi gelişmiş ülkeler dönüm başına buğdayda 750 kg verimliliğe ulaştılar. Eski doğu bloku ülkeleri ile Türk cumhuriyetleri gibi ülkeler ve Türkiye dahil ortalama 300 kg civarında. Eğer teknolojiyi iyi kullanırsak biz de bu verimliliğe ulaşabiliriz. Yani verimliliği ve dolayısıyla üretim miktarını iki katına çıkarabiliriz. Üstelik Ortadoğu ve Afrika ülkelerinin hepsinin de bu ürüne ihtiyacı var. Yani biz Dubai gibi Singapur gibi terminal ülke olabiliriz.

Lisansız depo diyoruz, herkes kendine göre bir depo sistemi kuruyor. Oysa Karadeniz'i çok iyi kullanabiliriz. Karadeniz'de çok büyük hacimli depolar kurabiliriz. Uluslararası borsayı mutlaka açmamız lazım. Ulusal borsayı açtık ürün lıhtas Borsası (TÜRİB) ancak uluslararası borsa açıp, oradaki üretimleri buradaki depoya çekip burada pazarlayabiliriz.

projelere destek veriliyor. Bitkisel üretimin olduğu tarlaların üzerine ahırlar yaparak bitkisel üretim alanlarını da yok ediyoruz.

● Bu konuda çözüm için siz ne öneriyorsunuz?

Bizim hayvancılıkta model değişikliği-ne ihtiyacımız var. En büyük sorunumuz bu. Model değişikliğinden kastım, örneğin İzmir'de yeni başlamışlar. Süt hayvancılığında 2-3 yerde, hayvanı yayarak yetiştirmeye başlamışlar.

Bizim şöyle bir önerimiz var. Hayvana tamamen karma yem verip 30 kg süt almak yerine 2 kg karma yem verip, gerisini yayarak 24 kg süt almak çiftçi açısından daha kârlıdır. Başka bir ifade ile diğer yöntemle zaten zarar ediyorlar. Bugün Hollanda, ABD gibi ülkeler günlük 2-3 kg yem ile 30 kg süt alıyorlar. Üstelik 25-30 dönüm gibi küçük alanlarda, 100 inek ile güzel para kazanabiliyorlar.

Bir başka sorun ise sütü fazla üretirip, bunu süt tozuna çevirmeye destek veriyoruz. Oysa ne kadar süte ihtiyaç var, ne kadar satılabilir, bunu planlayarak yapılacak üretim daha verimli ve kârlı olacaktır kuşkusuz.

Aslında tarım sektörünün tamamında yeni modele ve üretim planlamasına ihtiyaç var. Normalde tarım sektöründe üretim çok kolay. Stratejik ürünler, fındık, kayısı, incir ve üzüm gibi uzun süre gerektirenler hariç, bitkisel üretim ve hayvansal üretimde 1.5-2 sene içinde istediğimiz üretim desenine ulaşabiliriz.

Ancak önemli olan bunun pazarlamasını yapmak, katma değerini elde etmek. Pazarlayamazsan, eti çok fazla üretsen ne olacak ki? Arz talepten fazla olursa, fiyat otomatikman düşecek. Ancak böyle bir planlamamız da yok, ihracatı da yapamıyoruz. Önemli olan ürettiğini satan, satabildiği kadar da üreten bir model olmalı. Her sene plansız tarım üretimi. Soğana bakın, 10 liraya da soğan yedik, geçen sene devlet aldı bedava dağıttı. Patateste de benzeri oldu. Planlama yaparken de iç ihtiyaç ve ihracat potansiyelini dikkate alınmalı. Bunları yapmadan tarımı düzletemezsiniz. Bir sene fiyat tavan yapar, bir sene yerde sürünür.

Tarımda model değişikliği gerekiyor

MARUF BUZCUĞİL

DÜNYA ANKARA TEMSİLCİSİ
maruf.buzcuigli@dunya.com

Ağustos ayı enflasyon verileri gıda fiyatlarındaki yüksek artışı yeniden gözümüze soktu. Geçen ay tüketici fiyatları endeksi kapsamında fiyatı en çok artan 20 üründen 15'ini gıda ve tarım ürünü olduğunu gördük. Gıda fiyatlarındaki artış ağustos ayında aylık bazda yüzde 3.12, yıllık bazda yüzde 29 artışla ekonomide gündemindeki yerini perçinledi.

Gıda fiyatlarındaki artışın nedenlerini, Türkiye'nin tarımsal üretim ve bu ürünlerin pazarlanmasındaki sorunları "Dünya Ankara Sohbetleri" kapsamında TOBB Başkanvekili ve Ankara Ticaret Borsası (ATB) Başkanı Faik Yavuz ile konuştuk.

Türkiye, bir süredir yüksek seyreden gıda fiyatlarını daha çok tedarik zincirindeki önlemler ve fiyat izleme komiteleri ile kontrol altına almaya çalışıyor. Ağırlıklı olarak tarıma dayalı gıda ürünlerinin piyasalaştığı, el değiştirdiği ticaret borsalarının duayen ismi Faik Yavuz ise tarım ve gıda alanında sorunlara vakit kaybetmeden, üretim ve ithalatın önceden planlandığı, ihracatı hedefleyen geniş bir bakış açısıyla yaklaşılması gerektiğini söylüyor.

Buzağlar ölmesin,

mera alanları ıslah edilsin

Türkiye'de tarımda ve bu ürünleri pazarlamada model değişikliğine gidilmesi gerektiğini vurgulayan Yavuz, bu modeli "ürettiğini satan ve satabildiğini üreten Türkiye" bakışıyla ortaya koyuyor.

Hayvancılık ve bitkisel üretimde, kısa ve orta vadede sonuç alınabilecek önlemler öneren Faik Yavuz'a göre, "Sadece yılda 750 bini bulan buzağı ölümlerini engellemek canlı hayvan ve et ithalatına ihtiyaç kalmaz." "Mera alanlarımız 43 milyon hektardan 12 milyon hektara düşse de ıslah edilirse elimizdeki bu alanlar yeterli olur ve hayvancılık maliyetleri yüzde 35 civarında azalır."

Gıdada, dünyanın terminal ülkelerinden biri olmalıyız

Türkiye'nin tarım ve gıdada sadece kendi ihtiyacı için değil dünya için üretim yapabilecek potansiyeli de Faik Yavuz'un önemle vurguladığı konular arasında öne çıkıyor. "Türkiye neden Dubai, Singapur gibi terminal ülke olmasın?" "Neden Hollanda gibi tarım alanında dünya ticaretini yönlendiren ülke olmasın?" sorularını diğlendiren Yavuz, tarımsal alanda verimliliği ve katma değeri artıran önlemlerle bu hedeflere ulaşabileceğini savunuyor.

Çin ve Hindistan'ın her birinde yaklaşık 300 milyon kişinin sınıf atladığını ve daha nitelikli gıda ürünleri tüketmeye başladığını dikkati çeken Yavuz, hedefin bu ülkelere ihracat olması gerektiğini ısrarla vurguluyor. Yavuz, "Bu hedefi kaçırıyor. Karadeniz'e çok büyük depolar kurabiliriz." diyor. Hızla yükselen gıda fiyatlarını, Merkez Bankası'nın enflasyon hedeflemesindeki "baş belası", "para politikasının ayak bağı", "enflasyonun olağan şüphelisi" gibi gören, ülke yönetiminin en yüksek kademelerinde fiyat izleme komiteleri kuran, ama üretim ve planlama alanında işi ağırda alan yaklaşımı bir an önce terk etmemiz gerekiyor.

Aklın yolu tarımı ve tarımsal üretimi öne çıkaran, üretim potansiyelinin sınırlarını ihracatla zorlayan strateji ve politikaları bir an önce uygulamaya koymaktan geçiyor.